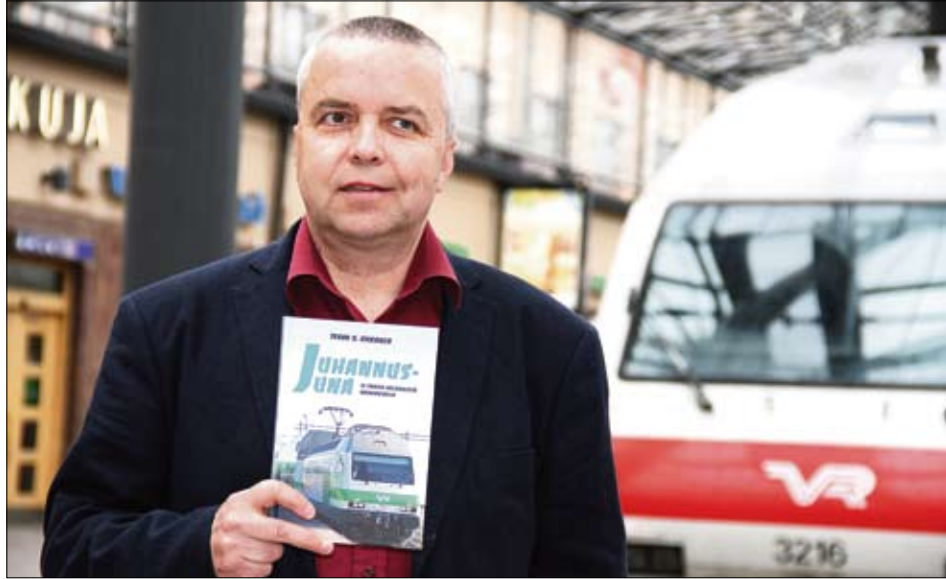

Teuvo V. Riikonen kirjasi matkan muistiin

Juhannus- junalla läpi Suomen

Risto Rasilainen

KD:n 1. varapuheenjohtaja ja kirjailija julkaisi Juhannusjuna-kirjan juuri juhannuksen alla. Puolueen varapuheenjohtaja- tai puheenjohtajakisasta Riikonen ei puhahda vielä mitään.

Joulupukki keskiyön auringossa, maisemamaalausta kiskojen kolkkeessa, flyngelin säveliä ravintolavaunussa.

Risto Rasilainen

Tämä ja paljon muuta enemmän tai vähemmän poikkeuksellista tallentui vuosi sitten Teuvo V. Riikosen läppäriin, kun hän matkusti VR:n ja YLE:n Juhannusjunalla Helsingistä Rovaniemelle.

Monet ovat kutsutut, mutta harvat valitut

Kun Yleisradio ilmoituksellaan haki osallistujia puolen Suomen halki kulkevaan, 13-tuntiseen ja suorana tv:ssä sekä radiossa lähetettävään junamatkaohjelmaansa, kertyi ilmoittautuneita huikeat 1296.

Mukaan valikoitui joka neljäskymmenes hakija, yhteensä 32 matkustajaa.

Riikonen oli yksi heistä. Jo ennen lopullista valintaansa junaan Teuvoa kiehoi ajatus kirjata runsaat puoli vuorokautta kestävä matkan tapahtumat ylös, ja julkaista ne myöhemmin kirjana.

Nyt tuon ainutkertaisen, myös eurooppalaisille televisionkatsojille suorana lähetetyn junamatkan vaiheet halki kesäoisen Suomen ovat luettavissa yksissä kansissa.

Junalla koti-Suomessa ja maailmalla

Teuvon suhde Valtionrautateihin ja kiskomatkailemaan periytyy huomattavasti Juhannusjunamatkaa varhaisemmalle ajalle. Kirjassaan hän kertoo saaneensa junien vaunusiivoojana toimineen yksinhuoltajaäidin lapsena matkustaa jo pienenä VR:n vapaajunalipuilla läpi koko Suomen, pariinkin otteeseen.

Myöhempiin junakokemuksiin ovat kuuluneet raidematkat ulkomailla: Kairosta Luxoriin ja Assuaniin, Tokiosta Hiroshimaan, Belgiasta Ranskaan.

Junamatkassa on tunnelmaa

Paitsi maantieteellinen kokemus, junalla matkaaminen on myös sosiaalinen tapahtuma. Tämä käy ilmi keskusteluista, joita junaan valittujen 32 ”vapaamatkustajan” kesken syntyy.

Ylöskirjaamiensa junamatkan vaiheiden lisäksi Teuvo pohtii raidematkailun luonnetta yleisemmin:

”Junan on aina tarjonnut mahdollisuuden upeisiin kokemuksiin. Siihen on riittänyt pelkästään istuminen vierekkään tuntemattoman kanssa. Siitä on voinut alkaa keskustelu. Kimmokkeena voi olla sää, maisema, myöhässä ollut juna, kädes- sä oleva kirja tai mukana ollut lapsi. Mutta juna on antanut toisaalta mahdollisuuden tarkkailuun ja toisaalta sosiaalisuuteen. Kanssamatkustajia voi havainnoida. On voinut seurata sivusilmällä ohikulkuvia, paikkaansa etsiviä tai muuten vain hukassa olevia. Junamatkat voivat olla, ja ovat olleet, myös inspiroivia elämyksiä. Oivallus, idea tai innovaatio on syntynyt junassa.”

Kun Yleisradio ilmoituksellaan haki viime vuonna osallistujia puolen Suomen halki kulkevaan, 13-tuntiseen ja suorana tv:ssä sekä radiossa lähetettävään junamatkaohjelmaansa, kertyi ilmoittautuneita huikeat 1296. Mukaan valikoitui joka neljäskymmenes hakija, yhteensä 32 matkustajaa. Te

Kirjailijoiden junamatkassa

Tarkkailijan ja havainnoijan roolissaan Teuvo tarjoaa lukijalle Juhannusjunamatkasta ja sen tapahtumista reaaliaikaisen tilannekuvan.

Lisäulottuvuutta kronikanomaiseen tekstiin tuovat siihen upotetut romaanikatkelmat suomalaisen junakirjallisuuden suhteellisen harvalukuisesta lajityypistä.

Tunnetuimpiin niistä kuuluu Juhani Ahon klassinen kertomus **Matin** ja **Liisan** matkasta Lapinlahden asemalle ja siitä junan kyytiin, josta Matti juovuspäissään joutuu ulosheitetyksi pari pysäkinväliä myöhemmin. Viina näyttäytyy keskeise-

nä tekijänä myös Juhannusjunan tahtaessa taivaltaan Suomen yöttömässä yössä. Ei niinkään itse junassa kuin väliasemilla, jonne Juhannusjunan saapuminen kerää joukoittain väkeä.

Ahon Rautatien ohella Teuvo käy kirjallista dialogia **Mika Waltarin**, **Agatha Christien** ja **Rosa Liksin** junatarinoiden kanssa.

Rautatie muutti yhteiskuntia

Valistusnäkökulmakin on tekstissä läsnä: mielenkiintoista tietoa Suomen rautateiden historiasta välittyy otteilla **Seppo Zetterbergin** 2011 ilmestyneestä historikista, ”Yhteisellä matkalla. VR 150 vuotta”.

Niin meillä Suomessa kuin muualla Euroopassa sekä Yhdysvalloissa junaliikenteellä ja rautatiellä on ollut mullistava teollinen, taloudellinen ja sosiaalinen merkitys.

Tämä seikka tulee selkeästi esiin Juhannusjunakirjan sivuilta:

”Samalla kun rautatie muutti harvaan asutun maan asukkaiden käsityksiä ajasta ja välimatkoista, se toi vaurautta pienille paikkakunnille. Lähensi ihmisiä ja tarjosi mahdollisuuksia.”

Matka loppuu, tarina päättyy

Kuten romaaneissa lopetus, on matkanteossakin perille

Riikonen sai junien vaunusiivoojana toimineen yksinhuoltajaäidin lapsena matkustaa jo pienenä VR:n vapaajunalipuilla läpi koko Suomen. Myöhempiin junakokemuksiin ovat kuuluneet raidematkat Kairosta Luxoriin ja Assuaniin, Tokiosta Hiroshimaan, Belgiasta Ranskaan.

tuntiseen ja suorana tv:ssä sekä radiossa lähetettävään junamatka-ohjelmaansa, kertyi ilmoittautuvu V. Riikonen oli yksi heistä.

saapuminen se kohta, jossa siihenastiset tapahtumat saavat päätöksensä, ja mukanaolijoiden - niin junakertomusten romaanihenkilöiden kuin todellisten ihmistenkin - yhteinen matka on lopussa.

Rovaniemelle saapuvan Juhannusjunamatkan päättymistä kuvatessaan Teuvo tallentaa hienon keskusteluhetken matkalle valitun, junista ja niillä matkustamisesta intohimoisesti kiinnostuneen asperger-henkilön, **Arin**, kanssa.

Tämän tyhjentävä näkemys junamatkailusta sopii täydellisesti myös Juhannusjunaan:

"Juna on kuin suuri kehto. Se on ikään kuin yhteiskunta pienoiskoossa. Siinä näkee ajan hengen, kehityksen kulkusuunnan, pystyy lyhyessä ajassa hahmottamaan valtavan paljon asioita, juna-kohtauksia, sosiaalisia tilanteita. Junissa syttyy varmasti myös romansseja..."

Taidatko asiaa paremmin ilmaista.

Teuvo V. Riikonen: Juhannusjuna. 13 tuntia Helsingistä Rovaniemelle. 144 sivua. Väylä 2013, painettu EU:ssa.

Matkustaminen ei ole menettänyt hoitoaan

Vielä on matkaa jäljellä

Vaikka nuorison interrail-matka-
lu jäikin Teuvo
V. Riikoselta
aikoinaan koke-
matta, ovat junat
ja ulkomaat silti
tulleet tutuiksi
vuosien varrella.

- Kuulostaa nyt ehkä oudolta, mutta elin lapsuuden ja nuoruuteni niin köyhissä oloissa, ettei useamman sadan markan hintaiseen interrail-lippuun yksinkertaisesti ollut tuolloin varaa.

Sittemmin Teuvo on myös ulkomaille suuntautuneilla matkoillaan käyttänyt juna-
kulkuvälineenään.

- Tulevaisuuden haaveena on vielä matka läpi 9000 kilometrin mittaisen Siperian radan, Moskovasta Vladivostokiin.

Moninkertainen Israelinkävijä aikoo matkustaa vuoriston halki Jerusalemissa

Haaveena on vielä matka läpi 9000 kilometrin mittaisen Siperian radan.

Tel Aviviin. Myös se junamatka on yhä kokematta.

Savonlinnasta Helsingissä paljon käyvä Teuvo taittaa matkan usein junalla, mikä mahdollistaa tehokkaan ajankäytön työasioiden hoitamiseksi.

-Paikallisesti meillä on nyt vireillä junayhteyden käynnistäminen Parikkalan rajanylityspaikalta Savonlinnan kautta Vaasaan. Tämä avaisi aivan uusia mahdollisuuksia henkilö- ja tavara-
liikenteelle, junareitin kulkiessa suoraan lyhintä reittiä maan halki, Teuvo sanoo.

Risto Rasilainen

Juna on aina kiehtonut elokuvantekijöitä

Juna kulkee valkokankaalla

Junat tarinoiden aiheena ovat kiinnostaneet käsikirjoittajia ja ohjaajia kautta elokuvan yli vuosisataisen historian.

Sattumaako vai ei, mutta jo aivan ensimmäisten liikkuvien kuvien aiheena oli juna.

Elokuvataiteen pioneerien, **Lumière**-veljesten, esittäessä vuonna 1895 teatterilyleisölle 50-sekuntisen filminsä junan saapumisesta asemalle, yleisö panikoi. Uusi elokuvallinen kokemus sai katsojat luulemaan, että juna syöksyisi valkokankaalta suoraan teatterisaliin.

Sen jälkeen junien aikaansaamaa elokuvallista jännitystä onkin haettu lukemattomissa juna-aiheisissa tarinoissa.

Junaan liittyy dramatiikkaa

On helppo nähdä, miksi juuri juna on kiehtonut niin monia kirjoittajia ja elokuvantekijöitä.

Suljettuna "näyttämönä" juna vaunuineen tarjoaa oivat puitteet henkilöiden välisen draamallisten suhteiden käsittelylle. Lisäksi junamatkoihin liittyy maisemien ja tapahtumaympäristöjen vaihtuvuus, mikä mahdollistaa eksoottisuuden ilmapiirin.

Erityisen hyvin tämä tuntuu toimivan dekkareiden sekä jännityselokuvien kohdalla, joissa rikoksen tekijät tai sen uhan alla olevat joutuvat liikkuvaan tilaan, josta ulospääsy on vaikeaa ja usein jopa mahdotonta.

Teuvo V. Riikosen kirjassaan käsittelemän **Agatha Christien** *Idän pikajunan*

-filmatisoinnin lisäksi piinaavia junatunnelmia on koettu elokuvissa *Salainen agentti 007 Istanbulissa* ja kahdesti filmatussa trillerissä *Narrow margin* (Kauhujen juna numero 63 sekä *Lähellä kuolemaa*).

Jonkinasteinen kulttiklassikko elokuvakauhun saralla on italialaisen **Aldo Ladon** 1970-luvulla ohjaama teos, *L'ultimo treno della notte*.

Kuvataidetta raiteilla

Myös sotalokuvat ovat ammentaneet juniin liittyvästä aihepiiristä. Junat ovat niissä kuitenkin olleet lähinnä sivujuonne, eivät niinkään itse tarinan pääaihe.

Poikkeuksen muodostaa amerikkalaisen **John Frankenheimerin** ohjaustyö *Juna* (The Train, 1964).

Siinä natsien Pariisista varastamalla arvotauluilla lastatun junan matkan koettavat katkaista vastarintaliikkeen taistelijat, ennen kuin juna ehtii siirtyä Ranskasta Saksan puolelle.

Juna keskeinen lännenelokuvalle

Yhdysvalloissa junan tulo valkokankaalle tapahtui paljolti lännenelokuvan myötä.

Mantereen ylittävän junaradan rakentaminen 1860-luvulla tarjosi elokuvantekijöille luontevan, juniin sekä rautatiehen liittyvän aihepiirin.

Westerneiden ohjaajana ansioitunut **John Ford** teki jo mykkäelokuvan aikana elokuvan *The Iron Horse* (1924), joka kuvaa tämän mittavan rautatiehankkeen toteutumista.

Saman aiheen ympärille kietoutuu elokuva *Union Pacific*, joka meillä sai ensi-iltansa valmistumisvuonnaan 1939 nimellä *Urhojen tie*.

Myöhempiä juniin sijoit-

tuvaa lännenelokuva edustavat muun muassa **Alistair McLean** -filmatisointi *Särkyneen sydämen sola* (1975) sekä italialaisohjaaja **Sergio Leonen** mestariteos *Huu-liharppukostaja* vuodelta 1968.

Junapummien elämään liittyvä harvinainen, 1930-luvun pula-ajan kuvaus on ohjaajakonkari **Robert Aldrichin** elokuva *Julmat, vahvat ja röyhkeät* vuodelta 1973. Sen pääosissa ovat jo edesmenneet näyttelijäsuuruudet **Lee Marvin** ja **Ernest Borgnine**.

Nostalgian sijaan vauhtia ja toimintaa

Junaelokuvaan usein liittyvä menneen ajan nostalgia ei erityisen hyvin tunnu kantautuneen nykypäivään.

Höyryn vaihduttua sähköön ja junien vauhdin kiihdyttyä pariin sataan kilometriin tunnissa ja ylikin, eivät junat enää tunnu tarjoavan samaa kerronnallista viehätysvoimaa kuin ennen.

Nostalgia on korvautunut toiminnalla, kuten muutama vuoden takaisessa elokuvassa *Unstoppable*, jossa ilman kuljettajaa valloilleen päässyt satametrinen tavarajuna syöksyy kohti kaupunkia.

Samantapainen idea on elokuvassa *Pakojuna* (Runaway Train, 1985), kertomuksessa kahden vangin ja naispuolisen rautatieläisen matkasta vailla jarruja ja kuljettajaa läpi talvisen Alaskan.

Arktisissa maisemissa liikutaan myös perhe-elokuvassa *Napapiirin pikajuna* (The Polar Express, 2004) sekä trillerissä *Transsiberian* (2008).

Edellisen tapahtumapaikkana on Pohjoisnapa, jälkimmäisen Siperia.

Risto Rasilainen

Kotimaisessa elokuvassa juna-aihe ei ole ollut kovin yleinen. Tunnetuimpia teoksia lienee vuonna 1953 valmistunut *Lentävä kalakukko*. Todellinen elokuvahelmi ei yksin juna-aiheisista, vaan ylipäättään kotimaisista töistä, on vuonna 1973 valmistunut tv-filmatisointi *Juhani Ahon Rautatie-romaanista*. Pääosia esittivät **Mattina** ja **Liisana** näyttelijät **Leo Jokela** sekä **Anja Pohjola**.